

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 8 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA:
Strada Zriayl Nrul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se î-
napoiază.

O vorbire de apărare*)

Onorat Tribunal!

Sunt avocat, dar ca acuzat mă folosesc de dreptul, ce mi-l dă legea și pe care mi-l impune firea mea de român. Deci voi vorbi numai românește. Mi-e așa de scumpă această limbă și țin așa de mult la dreptul meu, încât nu voi renunța la acest drept chiar dacă îndrăzneala mea ar contribui la înăsprirea situației, în care mă aflu. Precum însă maghiarului, care aparține unei anumite naționalități: naționalității maghiare, îi cereți ca să vorbească în limba mamei sale, tot așa sunt convins, că mie, care încă aparțin unei naționalități: naționalității române, de loc nu-mi veți lua în nume de rău, ci cred, că-mi veți pretinde chiar ca să vorbesc în limba românească, pentruca apărarea mea să aibă înfățișarea unui întreg și pentruca această vorbire să poată fi oglinda curată a sufletului meu.

Cutez să spun, că în aceste momente prin graiul meu vorbește neamul românesc însuș, căci astăzi nu numai eu, individul x sau y stau în fața d-voastră pe această bancă a acuzaților, ci neamul românesc întreg. Acest neam vine să-și apere drepturile sale străbune, călcate în picioare de un sistem neomenesc și să protesteze împotriva acelor, cari fără milă și cruțare îi biciuesc tot ce are el mai scump și mai sfânt.

*) Vorbirea unui acuzat făgărășan la procesul imnului „Deșteaptă-te române”, desbătut la Brașov.

O clipă nu mă gândesc să neg, că n'aș fi cântat imnul „Deșteaptă-te române”. Și chiar dacă nu l-aș fi cântat, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat voce ca să pot cânta, declar aici în fața d-voastră și spun lumii întregi, îi spun sistemului demonic, pe care îl reprezentați d-voastră și toți aceia, cari nu vă închinați libertății sfinte, că mă solidarizez întru toate cu soții mei acuzați și vă rog să mă considerați ca și cum aș fi intonat și eu imnul, pe care îl cântă de zeci de ani părinții și moșii mei.

Expozitura sistemului inaugurat dela înfăptuirea dualismului: D. procuror, ne acuză pentru un imn, care nu cuprinde în sine nimic agitatoric, cel puțin nu în sensul în care dânsul îl ia. Căci acest imn s'a încheșat în niște vremuri, când românii ca și maghiarii erau condamnați la cea mai urâtă viață dobitocească și într'un timp, când ideile de libertate și de dreptate, ce veneau dinspre apus, pătrunseseră și 'n sufletul robii și legat de glie al poporului român. N'a fost creat deci acest imn, ca să agite pe români împotriva maghiarilor, căci pe atunci soarta mulțimii care alcătua aceste două popoare era aceeași, era într'un fel de tristă, de grea, de posomorită și de ucigătoare. Andreiu Mureșianu, acest bard, acest fiu adorat al neamului meu, a cărui liniște din mormânt o turbură astăzi procurorii acestei țări, era cu mult mai idealist și iubia cu mult mai mult pe om și pe deaproape și cunoștea cu mult mai bine soarta mulțimii de iobagi îndobitociți, decât ca el să se lase răpit de orgoliul sec al unui sentiment naționalist, de dragul căruia să caute ca să

îndemne la ură pe o ceată de oameni nefericiți împotriva altei cete de oameni tot așa de nedreptățiți.

Nu, onorat tribunal! Andrei Mureșianu era ceva mai emancipat, avea vederi mai umanitare și cu mult mai senine, decât ca el să se gândească la ura, care, cutez să afirm, e numai o fantoamă răsărită în capul d-lor procurori. Andrei Mureșianu vedea durerea, desnădejdea, situația dobitocească, în care își târăia viața neamul românesc. Il durea spiritul ticăloșit al vremii, îl durea soarta mizeră a neamului românesc de pretutindeni, îl indigna despotismul, tirănia străinilor, cari îl apăseau și-l exploatau fără milă și fără cruțare. Și din vârtejul acestei dureri fără hotare ș'a instrunat lira, ș'a ridicat sus capul și răpit de inspirația divină, pe care ți-o dă suferința, a început să cânte imnul sfânt: „Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte!” Acest cântec se îndrepta ca un uriaș val de indignare și ca o îngerească trâmbiță de chemare și de reînviere către toți românii, cari umplu tărâmurile dela Nistru pân' la Tisa.

Acest imn era semnul vremii, era glasul chemat să ridice un popor din situația sa dobitocească până sus la demnitatea de om și să-l înalțe spre ființa sfântă, spre Dzeu, dela care-și avea originea. El nu se îndrepta numai spre neamul din Transilvania, ci către toți românii fără deosebire de teritoriu, pe care erau așezați și s'a plămădit tot așa de spontan, cum s'au plămădit și imnurile poporului maghiar ca și ale altor neamuri.

Manuscrise găsite

de Ion Minulescu.

Comorile României.

Cum așa?... Există în România comori pe cari noi să nu le cunoaștem încă, comori de cari nimeni să nu se fi interesat de aproape sau de cari nimeni să nu fi pomenit nici cel puțin în treacăt, de hatărul cutărui sau cutărui cotidian, care ar fi răsplătit cu aur fericirea de a fi lansat cel dintăiu știrea unei asemenea descoperiri?...

Da. Există și la noi comori, comori multe și întinse, presărate pe ici și pe colo de către binecuvântata dărnicie a naturii care lăsându-ni-le însă în stăpânire, a nitat să ne spună:

— Căutați-le, găsiți-le și pretuiți-le. Nu vă gândiți la grădinile fermecate pe alele cărora își plimbă lungile trene, albele noastre Cosinzene, nici la podurile de aur păzite de balauri cu șapte capete și nici la palatele de cleștar pe ale căror trepte scânteietoare Făt-frumos se strecoară ca o adiere de vânt primăvăratic, pentru a deștepta din somnul vrăjtit pe mult căutata și dorita Ileană.

Nu. Nu vă gândiți la nici una din minunatele comori ale basmelor pe cari strămoșii le-au descoperit cu mult înaintea noastră și din cari pezi ce trece, nu mai rămâne decât amintirea propriei noastre copilării.

Vorbesc de alte comori cu mult mai apropiate, de podoabele țării noastre, pe care noi nu le cu-

noaștem și pe cari streinii ni le arată cu degetul și ne zic:

— Aici este o comoară!...

Câți dintre noi cunosc de unde începe și unde se sfârșește pitorescul României?...

Câți dintre cei cari au simțit îndemnul inspirației s'au inspirat din el?...

Câți dintre cei cari au simțit nevoia de a cânta, l'au cântat așa cum se cuvine, în forme neperitoare, după cum neperitoare rămân toate aceste capo d' opere ale unei naturi atât de darnice cu noi?...

Să nu ne întrebăm însă zadarnic—de câte ori suntem să răspundem pentru noi înșine, nu răspundem niciodată. Aceasta e firea noastră și firea nu ne-o putem schimba de cât cu greutate și în urma multor și multor regrete...

Românul nu este născut aventurier. Teama unei deziluzii a sugrumat în noi plăcerea unei victorii problematice. N'am riscat nimic, n'am câștigat nimic. Și pe lângă propriile noastre comori am continuat să ne strecurăm tăcuți, tăcuți ca niște umbre proiectate de lună pe acele ruine ale unui templu faimos pe vremuri.

Ne-am înspăimântat de propriile noastre umbre și nu ne-am ridicat privirile nici în sus ca să vedem că și cerul nostru este albastru și nu ne-am coborât privirile nici în jos, ca să vedem că și locurile noastre sunt visătoare ca ochii cari au citit,

au veghiat și au plâns. Și nu ne-am rotit privirile în jurul nostru ca să vedem că și pădurile noastre doinesc primăvara, și toamna doinesc din nou!... Cei cari au simțit nevoia, sau mai bine zis, cei cari s'au găsit în stare să simtă nevoia acestor minunate colțuri de natură ce constituiesc sârbătoarea ochilor noștri, aceia au trecut frontiera. Acolo cel puțin știau că au ce vedea. Au văzut mai mult sau mai puțin decât se așteptau, nu importă. Au văzut însă în deajuns cât trebuie să vază niște ochi cari zi și noapte n'au făcut decât să se întâlnească vecinic cu acele nenumărate file de hârtie colorate, cu această grozavă armă pe care comerțul modern o numește reclamă.

Comorilor noastre însă, n'a avut cine să le facă reclamă. Și vai!..., trăim într'un timp în care chiar comorile au nevoie de reclamă. Fie deci ca cele câteva publicațiuni artistice datorite unor sinceri admiratori ai frumosului românesc, să servească drept vrăjitul toiag cu care săracul din poveste descoperea comorile din marginea drumului.

Iar într'un apropiat viitor, când miraculoasele noastre isvoare nu vor mai spăla pietrele, ci vor lecu pe cei suferinzi și când pădurile noastre seculare nu vor mai servi drept culcuș paserilor de pradă, ci drept speranțe supreme dătătoare de viață celor dornici de aer curat, publicațiile acestea vor trece din mână în mână și cei cari le vor privi cu mirare să-și zică: Pe vremea aceea, comorile României nu erau încă descoperite!...

D-voastră cântați „Kossuth Nóta”. Foarte bine. Noi cântăm „Deșteaptă-te române”. Imnul d-voastră e plămădit din sânge, al nostru din suferințe. Cântarea d-voastră e o chemare la revoluție, o sabie muiată în sânge, cu care chemați ostașii d-voastră la războiu, imnul nostru e un îndemn, o chemare necesară, cu care căutam să le facem cunoscut miilor de iloți, că ei nu sunt dobitoace, ci oameni, că sunt cetățeni ai pământului liber, că sunt fiii legitimi ai unei țări, în al cărei țărâm și-au sămănat de atâteaori sângele și oasele și pe care l-au udat cu atâtea sudori și lacrimi, încât cu cale e, ca și ei să se bucure și să fie împărtașiți cu drepturi și dreptate.

Pe d-voastră și pe d. procuror în deosebi nu-l împiedecă nimenea să-și cânte imnul său revoluționar! De ce dar ne împiedecați pe noi de a ne cânta suferințele? De ce această deosebire? Nu sunteți și nu e și poporul maghiar — chiar conform legii — o naționalitate precum suntem și noi? De ce dar d-voastră declarați războiu drepturilor noastre, de ce oprimați libertatea, de ce vă puneți în calea unui drept, pe care natura însăși ni-l dă? De ce căutați ca cu sila, să ne convingeți, că în această țară a murit dreptatea, că umanitate nu există, că cultura și civilizația sunt niște concepții străine de stăpânitorii acestei țări? Au credeți d-voastră, că forța e un titlu de drept, că tăria unuia justifică tirania acestuia față de cel slab, care încă e om?

O, d-voastră aveți un haos de concepții, aveți o „națiune” și aveți „naționalități”, un „nemzet” și „nemzetiségek” — pe cari le ciocniți una de alta, înzestrând pe cea dintâi cu drepturi, iar pe cele din urmă numai cu datorințe și cu prigoniri. Pe „națiunea” fixată în lege ca o concepție colectivă, în care strângeți o mulțime de naționalități, căutați s'o identificați cu neamul, cu rassa maghiară. Și fiindcă acest gând, această speculă manuată cu o deosebită istețime de politicianii d-voastră — o știu și o înțeleg perfect, de aceea protestez și detestez pe bătrânul meu apărător, pe avocatul X, care spune, că noi încă am aparține acestei „națiuni”, care, accentuez, după tălmăcirile și răstălmăcirile, ce i-se dau, nu e alta decât națiunea maghiară, rassa maghiară, așa precum tot o astfel de națiune e și neamul românesc.

Dar mă opresc. Căci nu vreau să vă ostenesc onorați judecători, cu „nimirile” mele. De vreți însă să confirmați ad literam cele spuse de mine, condamnați-mă. Voi primi cu cea mai mare liniște această condamnare, căci ea nu pe mine, ci pe d-voastră vă va învinge. Ea va spune lumii întregi ca o mărturie vie, că în această țară dreptate nu e, libertate nu e, umanitate nu e, că o formidabilă lume de cetățeni e lovită în cele mai omeneste drepturi ale sale, că răpite fi sunt cele mai scumpe comori ale sufletului ei.

Un lucru țin să vă fac cunoscut: Imnul „Deșteaptă-te române”, pe care d-voastră și toți martorii străini, ca și d. procuror îl pronunțați atât de falz — ceea ce încă îmi produce o adâncă durere, — acest imn e congrescut în sufletul meu, e proprietatea legitimă a poporului românesc, pe care nu va fi în stare putere omenească s'o

distrugă, decât numai atunci, când veți nimici și sufletul meu și corpul neamului românesc. Ceeace însemnează: că nici-odată!

„Deșteaptă-te Române!”

(Un proces; reflexii)

Un ciudat amestec de sentimente îmi stăpânea sufletul în dimineața zilei de 16 noiembrie c. În această zi avea să se înfățișeze înaintea tribunalului din Brașov opt fruntași ai vieții noastre publice pentru ca să dea seamă de îndrăzneala, care i-a îndemnat, ca la congregația din primăvara anului 1910 a comitatului Făgăraș să cânte imnul „Deșteaptă-te române”.

Mă gândeam îndurerat la barbara situație politică în care trăește neamul românesc din Ungaria și nu puteam de loc înțelege, cum de a putut ajunge acest neam până la un stadiu atât de nefERICIT, încât să fie prigonit și pentru cântecele, prin cari își tălmăcește într'un mod atât de îndreptățit nevinovatele sale sentimente. În întreaga poezia lui Andueiu Mureșianu nu găsim o singură frază, care ar avea tendința să îndemne pe români la ură împotriva poporului maghiar. Și-mi părea de tot ciudat, că Brașovul a devenit atât de venal, încât cutează să ridice acuză împotriva acelor cetățeni, cari până eri întregeau puternic viața acestei cetăți. Cuprinsă de adâncă revoltă îmi răsărea în față figura nemuritorului bard, care de acum n'avea să mai aibă liniște în cinstitul său mormânt dela marginea Tâmpii, pe al cărui vârf stăpânește despotică statua unei căpetenii de oameni, cari n'aduceau cu ei lumina civilizației în largul acestor plaiuri.

Înțelegând deplin nedreptatea care se făcea, nu mai puțin mă mângăiam, că acuzații vor ști să aperse cu sfântă demnitate imnul, care îmi părea contopit cu sufletul lor.

După nouă oare s'a început desbaterea procesului. Acuzaților li-s'a luat rând pe rând interogatorul. Unul — protopopul Borzea — lipsia din motive de boală.

Trei acuzați: dr. Nicolae Șerban, Alexandru Șerban și Gheorghe Vasu iun. au recunoscut cu hotărîre, că ei au cântat imnul, ceilalți: dr. T. Popescu, Moise Brumboiu, Ioan Fulicea și Trandafir Dragomir au negat însă, că l'ar fi cântat. Martorii acuzei au susținut, că și d-nii Popescu, Brumboiu și Fulicea ar fi cântat. Auditorul a crezut, ce a vrut.

Unul însă din mijlocul acestui auditoriu, un distins fiu al neamului nostru îmi părea cuprins de o îngrijorare, care spunea evident, că în sufletul acestui neînfrânt bărbat al nostru clocotește o adâncă nemulțumire și revoltă. M'am apropiat de el. „Dela procesul memorandumului n'am fost așa de agitat ca acum” — îmi spuse el pe un ton, care trăda o nemulțumire indignare. Înțelegeam deplin rostul acestor cuvinte, mai ales, că îmi răsuna mereu ca un trist ecou apărarea unuia dintre acuzați, care spunea, că el n'a putut cânta imnul, deoarece pe vremea congregației îl dureau gâtul, ceea ce a căutat să dovedească și cu atestat medical.

„Aș vrea să văd mai multă mândrie și o mai adâncă înțelegere a situației, pe care o au ei aici” — continuă interlocutorul meu. Ei sunt aici, nu cutare indivizi, ci neamul românesc întreg, care e adânc lovit în drepturile sale cele mai elementare.

Nu puteam să cotrazic nici una din aceste crude constatări, pe cari le făcea interlocutorul meu, ci cel mult să le întregesc și eu cu alte constatări tot așa de dureroase. Căci s'o spun deschis: din apărarea prea întetită a unora din acuzați și chiar ș'a unuia dintre apărători — un avocat din vremea veche — îmi făcusem convingerea, că acești acuzați ar recunoaște ei înșiși punibilitatea imnului nostru. Această tristă, dar adevărată constatare îmi umplea sufletul de o nemărginită nemulțumire și fără să vreau îmi fixam înaintea ochilor un mare semn al întrebării. Oare până aici să fi mers căderea noastră? Oare cutare acuzat trebuie necondiționat să protesteze așa de mult, că el n'a cântat imnul? Și oare apărarea lor să se reducă la o rece și simplă apărare de ordin iuridic? Nu îmi venea să cred și totuși adevărul acesta era.

Martorii acuzei fasionau după același calapod. Parte din acuzați se căznesc iară și iară să desmintă vorbele lor fără ca să caute, să se clarifice cu lumea sufletească a acestor martori și să

ajungă la înțelegerea așa de elementară, că în fața lor se înălțau mureii chinezești ai unui sistem întreg. Cu acesta aveau ei de luptat.

În contra acestuia trebuia să se îndrepteze protestul lor și cu revolta omului care are de apărat o cauză dreaptă și sfântă să fi sbiciuit întreg acel sistem, care singur e de vină, că ei au ajuns în acest veac al luminei în fața unui tribunal, ce avea să-i tragă la răspundere pentru că cutezaseră și ei ca să se închine într'un moment — *libertății omenești*.

Sentința e cunoscută. Mâna neagră a evului mediu a trebuit să iscălească încă o încălcare în picioare a dreptății și a libertății. În această vreme a muncii atotstăpânitoare, când omul nu mai are vreme să glumească — tribunalul din Brașov a aflat de bine să mai reinvieze pe o clipă timpurile de demult, când omul nu era condamnat exclusiv la muncă silnică.

Sasul Iahn și evreul Grünfeld au crezut poate, că printr'o astfel de sentință se restabilește dreptatea călcată în picioare de valahi. În vreme ce polonul Starosolsky, al treilea jude, era, și poate că este și azi de altă părere.

Sistemul e cunoscut. Infricoșatul talio al vremurilor medievale își păstrează în Ungaria întreaga grozăvia de demult, cu o singură schimbare: Se aplică numai atunci, când valahul cutează să-și aperse drepturile sale împotriva clasei feudalilor și a prea mult răsfațatei rase maghiare.

Astfel s'a terminat acest proces, din care un singur moment — și acesta mai mult de ordin abstract — mi-a rămas ca o înălțătoare amintire. E vorbirea de apărare a unui acuzat, pe care o reproduce în fruntea numărului de azi al „Românului”.

Nu mai vorbesc de apatia generală, cu care au urmărit brașovenii desbaterea procesului și nu mai fac caz nici din faptul, că acești brașoveni au ținut pe acuzați chiar și după condamnarea lor într'o „splendidă” izolațiune.

O întrebare îmi permit însă ca încheiere. Întreb pe părintele protopop Borzea: E adevărat, că la congregația amintită a cântat și dânsul imnul „Deșteaptă-te române” și că într'adevăr dânsul a fost atât de greu bolnav, încât n'a putut să se prezinte la desbaterea memorabilului proces? Căci vrem necondiționat să facem o convenită selecțiune între român și român!

Declarațiune

Subscrișii tineri români din comitatul Sătmarului, absolvenți de universitate și de academii teologice, în conferința noastră intimă ținută astăzi 14 nov. 1911 în Baia-Mare am convenit cu unanimitate în următoarele puncte de declarațiune:

1.) *Declaram, că suntem în toate solidari cu partidul național român din Transilvania și Ungaria și stăm pe baza programului acestui partid, respectând cu toată sinceritatea hotărârile și enunțările conferințelor naționale, cari formează linia de conduită în politică și arată scopul adevărat al luptelor noastre.*

2.) *Pentru conducerea luptelor noastre naționale, spre realizarea programului, acest for singur competent, conferința națională, a ales organul său executiv: „Comitetul central electoral al partidului național român din Transilvania și Ungaria”.*

Noi ne exprimăm și cu aceasta ocaziune deplina noastră încredere în actualul comitet al partidului nostru și ca urmare firească respectăm deciziunile și ne supunem conducerii lui înțelepte.

3.) *În aceasta ținută a noastră fixăm ideea mare a solidarității naționale, fără de care zadarnică ar fi orice întreprindere sau luptă națională și așa de sine urmează, că cine nu este cu noi, cu comitetul național, cu conferința națională, va să zică: cu însași*

națiunea, acela este în contra națiunii și este pe calea către tradarea națională.

4.) Constatăm cu mândrie, că această solidaritate națională s'a afirmat în mod spontan și impudor, în toate conferințele populare ținute în zilele din urmă din Sătmar până în Brașov, de la Iârnavă până la Orșova.

În toate adunările acestea populare, s'a proclamat cu entuziasm și unanimitate încrederea intelectualilor și a poporului român în comitetul național, s'a afirmat solidaritatea națională, s'a pronunțat cuvântul de osândă asupra încercărilor, fie de orice natură, — de a sparge această solidaritate.

5.) În aceste manifestațiuni, cari reprezintă voința obștească a poporului român, se cuprinde în mod netndoiios judecata națiunii, asupra chestiei, că cine sunt conducătorii luptelor noastre naționale, și că în ce direcțiune voesc să fie conduse aceste lupte.

În aceasta se cuprinde totodată și legătura strânsă între trecut, prezent și viitor, a-deverindu-se în mod firesc învățătura cuminte și neștrămatată a tuturor vremilor, că tinerii în unire intimă cu bătrânii au să formeze o rânduială în sistemul luptelor, așa că în aceasta unire de vederi și aspirațiuni consistă falanga luptătorilor, adecă însăși viața națiunii.

6. Este o pretenziune a situației noastre politice, ca noi, generațiunea tîndră din comit. Sătmarului să constatăm și să afirmăm aceste adevăruri, pentru că noi suntem aici în luptă zilnică piept la piept cu dușmanii noștri politici, și noi simțim mai mult decât toți trebuința solidarității naționale și noi știm din experiență zilnică, cum și cât lucrează neîncetat și sistematic dușmanii noștri la spargerea acestei solidarități, bine știind, că frângându-ne rîndurile, ar avea lupta câștigată.

7. De aceea ne simțim obligați, chiar prin sentimentele noastre naționale, să protestăm împotriva veleităților pornite din partea unor tineri ușoratici și necopți, cari lucrează conștiinți sau inconștiinți la spargerea solidarității partidului nostru național.

8. Înferăm tot cu puterea sentimentului național obraznică cutezanță, ce arată unii prin scrierile lor neprecugetate de a micșora sau a discredita pe antehuptătorii noștri venerați de tot neamul și încărunțiți în cinste și ca oameni fără prihană înaintea neamului întreg. Deodată cu protestarea noastră le strigăm acel veto sincer și frățesc, fuță de care numai trădătorii de neam își pot astupa urechile.

9. Fiii devotați ai națiunii au întemeiat și susțin instituțiunile noastre culturale d. ex. „Astra” și în vederea înaltei meniri culturale a acestor instituțiuni au creat posturi bine dotate, pentru că puteri vînjoase, ce s'au aflat vrednice pentru aceste posturi, să poată lucra cu tot devotamentul pentru înaltele scopuri propuse.

Nu putem privi indiferenți la spectacolul trist, ca nobilele năzuințe ale tinerilor și bătrânilor să fie cu desăvârșire denaturate și întoarse de către scopul lor, ca acele posturi să se prefacă în „sinecure” și nu permitem, ca desiluziunea obștească să fie impusă prin lucrări de Herostrați politici.

10. Declarăm, că expunerile făcute prin d. dr. Nilvan la adunarea din Seini întru toate corespund vederilor noastre, sunt oportune și îndreptățite și aderăm la proiectul lui de conclus, după care condamnăm toate veleitățile îndreptate contra solidarității naționale.

Dr. Ioan Selegian, Iuliu Lupan, Vasilie Lucaciu, Nicolae Țirea, Dariu Pop, Iosif Pataky, Sandru Anderco, Aurel Dragoș, dr. Trifon Ghilezan, Valeriu Dragoș, Emil Cutean, Alexandru Vlaica, Vasilie Butean, George Bașca, Felician Pop, Emanuil Cămpian, Victor Avram, dr. Coriolan Bohățel, Alexandru Gogia, Mihail Berinde, O. Șandru, Aug. Dragoș, Alexandru Török, G. Florian, dr. Vasile Selegian, dr. Cornel Curtuș, dr. Carol Barbul, dr. Aurel Nistor, Victor Farcaș, Vasilie Coțetiu, Stefan Cherecheș, dr. Alexandru Racoți, Ioan Coste, Alexandru Mureșian, Isidor Hanșea, Traian Pop, Ioan Bohățel, Virgil Șurani, dr. Ioan Tătar.

DISCURSUL dl-ui dr. Teodor Mihali

președintele clubului deputaților români,
rostit în ședința dela 20 noemvrie n. a
Camerel ungare

Onorată cameră!

Fiind timpul înaintat, rog on. cameră să-mi permită amânarea discursului meu pentru ședința de mâine.

Președintele: Fiindcă suntem abia la orele 1 și jum. iar cererea de amânare a discursului nefiind motivată, rog pe d. deputat să-și continue discursul.

Dr. T. Mihali: On. cameră! În numele partidului naționalității am onoare a declara, că atât pentru ținuta mea politică, cât și pentru neîncrederea cu care suntem față de guvern, nu primesc bugetul. Rog on. cameră, să-mi permită motivarea acestei neîncredere.

Guvernul actual a venit în semnul păcei. Cu prilejul venirii la guvern dintre membrii guvernului mai cu seamă d. ministru de interne a oferit partidului pacea. Dar, cu durere trebuie să constat, că în viața practică, în guvernarea faptică n'a fost pacea dorită de d. prim-ministru. Nu voesc să mă extind acuma asupra silniciilor comise de actualul guvern cu prilejul alegerilor. Doar acelea au fost veștejite aici, în cameră, ba ele au fost tratate amănunțit și în diferitele reviste.

Hantos Elemér: Scotus Viator!

Dr. T. Mihali: Da, Scotus Viator încă a eternizat faptele acestea. N'a făcut altceva nimic, iar d-nii deputați încă s'au putut convinge, că nu noi, naționalitățile am fost aceia, cari am informat pe Scotus Viator, ci d-nii deputați aici în cameră i-au servit datele.

Hantos E.: Cine?

Dr. T. Mihali: Intrucât cartea lui Scotus Viator a eternizat toate vorbirile și interpelațiile din cameră ale opozanților.

Strigăte în dreapta: Da, împodobite arbitrar.

Dr. T. Mihali: Asta e treaba autorului. Noi nu am contribuit cu nimic și nu l-am influențat.

Ce privește rezortul de interne, într'adevăr am fi așteptat, ca d. ministru de interne să fi luat unele dispoziții, cu multe nedreptăți comise zilnic de către autoritățile administrative contra tuturor popoarelor țării, dar mai cu seama contra noastră, a naționalităților, măcar în parte să înceteze. Durere însă, că în privința aceasta stările noastre administrative nu numai că nu s'au îmbunătățit, ci, din contra, mai tare s'au înrăutățit.

Din constatarea făcută aici de către antevorbitorul d. coleg Györffy Gyula precum și din interpelațiile și plângerile expuse în cameră v'ați putut convinge, că zădarnice ne-au fost cererile de a se face dreptate și de a fi apărați contra slujbaşului administrației, care a abuzat de puterea și situația ce ocupă; în privința aceasta nu numai n'am primit satisfacție și nu ni-s'a făcut dreptate, ci astăzi în administrație a devenit uz, că o sentință nedreaptă adusă de către subprefect, vicecomitele, autoritatea superioară, năzuește să rezolve recursul contra acesteea astfel, ca nu cumva să compromită pe subprefectul, iar autoritatea a treia, mai cu seamă ministerul de interne rezolvă afacerea astfel, ca să nu compromită pe vicecomitele sau pe autoritatea administrativă. (Contraziceri în dreapta). Eu am experiențe în chestia aceasta și vorbesc din experiență.

'Hantos E.: Spune cazuri concrete!

Dr. T. Mihali: Dacă d-voastră voiți cazuri concrete, vă pot servi, dar ar trebui să abuzez de paciența d-voastră mai multe zile, deoarece e lung șirul faptelor, pe cari slujbașii administrației le comit mai cu seamă în ținuturile locuite de români. (Mișcare și contraziceri în dreapta. Strigăte: Aceia purced strict.) Mulțumim pentru o astfel de stricteță care țintește la persecutarea continuă contra cetățenilor statului încât azi raportul dintre cetățeni și slujbașii administrației e de atare, că slujbașii administrației sunt considerați de cei mai primejdioși dușmani. Deși slujbașii aceștia ar trebui să-i fie poporului conducători și sprijinitori și să armonizeze cu poporul. Să începem cu comuna. Legea comunală asigură fiecărei comune dreptul de a-și alege primar comunal. Constat, că împrejurările actuale și sistemul de guvernament s'au desvoltat într'acolo, încât în Ungaria abia există comună, care să-și poată alege de primar pe acel individ, pe care-l voeste și care e vrednic să fie ales, deoarece subprefectul abuzează de dreptul lui cardinal și în chestii de alegere nu purcede dupăcum cer interesele poporului, că adecă să știricească, că în comuna respectivă care ar fi bărbatul cel mai chemat și mai vrednic și pe acela să-l recomande. De aici obvine de multe ori, împrejurarea condamnabilă, că respectivul primar comunal nu poate oferi garanță materială, în caz că lipsesc bani din cassa comunei (Sgomot). On. Cameră! N'ar fi permis, dar la noi azi a devenit uz, că primarul e numai cu numele primar, numai materializește e răspunzător, dar într'adevăr manipulația banilor se face prin notari. (Contraziceri în dreapta).

Tot astfel se întâmplă și la alegerile de notari. Subprefectul candidează pe cine el voeste și prin faptul acesta dreptul de alegere devine iluzoriu. Eu mi-aș bucura foarte mult, dacă n'ar fi așa, ci altfel, dar la noi, cel puțin în ținutul, unde locuiesc și trăesc eu, aceasta se întâmplă cum spusei.

Legea de naționalități și cea comunală ordonă hotărît, ca în ținuturile locuite de naționalități, întru cât se poate, în toate funcțiunile oficiose să se aplice indivizi cari fac parte din naționalitatea respectivă; iar în caz că nu s'ar găsi de aceștia, atunci să se numească astfel de indivizi, cari înțeleg limba comunei respective și a locuitorilor aceluși ținut. Azi, durere, aproape jumătate dintre notarii comunali nu vorbesc limba poporului respectiv, ci prin interpret se înțeleg cu poporul (Contraziceri în dreapta). În cercul notarial, unde îmi am averea, în timpul din urmă a fost ales un notar, pe care nu-l voia poporul, care nu știe nici o boabă românește. (Sgomot). E de neșteles, ce stări domnesc în aceea comună, unde notarul trebuie să comunice cu poporul prin ajutorul interpretului.

Sümeği Vilmos: Invețe ungurește!

Dr. T. Mihali: Mai departe, legea de naționalități și cea comunală asigură naționalităților, ca în procedura comunală să întrebuințeze limba proprie ca limbă protocolară. În privința aceasta vrednicul șef al guvernului precedent, primul-ministru dr. Alexandru Wekerle a și declarat aici în cameră, că în viața comunală naționalitățile au dreptul să se folosească de limba protocolară, fiindcă, durere, în ținuturile locuite de naționalități limba naționalităților respective este delăturată din oficiu, de unde urmează, că ea nu poate fi întrebuințată ca limbă protocolară.

Nici nu poate vorbi o altă limbă, pentru că membrul reprezentanței nu știe decât o limbă. Aluzia mea se referă la limba protocolară; și e destul de dureros, că în ținuturi locuite de români limba noastră este formal exclusă din uz, chiar și în limba protocolară.

Iar ce privește alegerile, stăm așa, că se acordă dreptul alegătorilor de a-și alege ei nu numai notari și juzi, ci chiar și membrii congregaționali. În multe locuri am încercat să ne organizăm alegătorii, în vederea alegerilor congregaționale, în cercuri, unde 90% din populație sunt români. Am și isbutit în câteva cazuri, dar congregația de obicei nimicia alegerea. Ba s'a întâmplat, că față de candidatul nostru, — un avocat sau alt intelectual — comitatul ne-a pus de contracandidat un funcționar servil și l-a scos învingător, dupăce de repetate ori s'a orânduit alegere nouă, așa că alegătorii noștri în sfârșit s'au urit de atâta hal.

La noi tot mereu se proclamă, că este libertate, chiar și libertate electorală. Numai cât nu suntem în poziția, de a ne putea folosi de aceste drepturi, din motivul, că forurile comitatense ne împiedică prin cele mai vădite abuzuri, devenind ast-

fel dreptul electoral al naționalităților ilusoric. Astăzi naționalitățile nici nu mai încearcă să-și exercite drepturile ce le revin, și să le valideze în comună, comitat sau pe alte terene, ci se mărginesc deocamdată a-și apăra drepturile omenești. Lupta noastră de fapt nici nu e pusă într'atât în serviciul ideii naționale, cât mai ales în serviciul ideii umanitare.

Intreruperi în dreapta: Vorbe mari!

Dr. T. Mihali: Vorbe mari, dar adevărate. Astăzi domnul ministru de interne nici măcar atâtă nu face, ca să admonieze pe funcționarii comitatului, să nu treacă în hiperzelul lor peste acele margini, cari deja vatămă cele mai elementare sentimente umanitare.

Intreruperi în dreapta: Aveți drept autonom!

Dr. T. Mihali: Avem drept autonom, dar nu ne lasă să-l exercităm actualul sistem dominant.

Dați-mi voie să ilustrez cu un caz concret afirmația, că funcționarii comitatului nu i-au seamă legile dreptului privat.

O bancă a cumpărat la licitație un teritor de pădure, care a fost mai înainte manipulată de antistia urbarială și banca de 8 ani de zile înzadar cere ca teritorul să fie transcris, nici până astăzi nu i s'a ascultat cererea, dar pentru aceea e silită să plătească speșele manipulării și a administrării și de altă parte locuitorii din comună sunt tot meru pedepsiți, pentru că lasă vitele să pască pe teritorul cumpărat. (Contestări în dreapta.) Mai înainte a fost avere urbarială pădurea, la licitație a fost cumpărată, iar acum e avere privată. (Zgomot.)

Eu așa cred, că dreptul de proprietate tocmai așa se acordă și unei societăți de acții și tocmai așa e nelimitată, ca și pentru unii, — cel puțin eu așa am știut și așa știu. Fie teritorul de pădure sau de câmp, tocmai așa dispune liber asupra lui, ca și omul privat. Alceva e, dacă e vorba de pădure de apărare, aici și proprietarul privat are drepturi limitate.

Tocmai așa și din partea autorităților administrative zilnic se comit atrocități pentru că — îndeosebi la noi românii e obicei, — portul nostru național este decorat cu tricolorul național.

Barta Ödön: Duceți-vă în România cu coloare voastre.

Dr. T. Mihali. Multe ciocniri, și frecări a pricinuit asta între poporul pacinic și jandarmerie. Trebuie într'adevăr să te miri, cum de e posibil, ca cetățenii pacinici, cari își petrec undeva inofensiv, să fie torturați de jandarmi, pentru că portul lor național e împodobit cu insignii și colori, cari le-au moștenit dela strămoși și care au dreptul să-l poarte și că totdeauna din această pricină se ivesc ciocniri fatale, varsări de sânge.

Ugron Zoltán: Românii nu-s națiune, ci numai naționalitate. (Zgomot în stânga).

Preș.: Rog liniște!

Dr. T. Mihali: Am cetit în ziare, nu știu dacă e adevărat sau ba, că în privința aceasta d. ministru de interne a edat ceva ordinațiune jandarmeriei, că a fost destul din ciocnirile și scandalurile acestea.

În ordinațiune s'ar spune, că întrucât tricolorul e folosit ca o parte întregitoare a portului național și respectivul nu are intenția de a manifesta, în acest caz tricolorul nu trebuie confiscat.

Unui jandarm nu se poate încrede, cumpânirea acelei...

Ugron Zoltán: Ministrul nu se poate duce acolo!

Dr. T. Mihali: Împrejurări, că acum manifestează cineva și acum nu. Tricolorul doar e parte întregitoare a portului național. Dacă se duce în biserică, atunci nu manifestează, dacă își petrece, jandarmul va spune, — mai vârtos dacă îi poartă sămbetile, — că e manifestație.

Acest ordin nici pe departe nu a clarificat situația și nu s'au curmat abuzurile și frecările, cari se ivesc zi de zi. Dacă odată se recunoaște, că tricolorul e o parte întregitoare a portului național, atunci să aibă curajul d. ministru de interne, a dispune hotărât, că întrucât tricolorul se află pe portul național, nu e confiscabil.

A lăsa pe chibzuiala jandarmului, ca acela să pătrundă sufletul și să judece, că respectivul a avut intenția de a manifesta sau nu, aceasta va pricinui și mai mari încercări, ca cele de până acum.

Tocmai așa stăm și cu „Deșteaptă-te române“,

imnul nostru național. Poezia aceasta s'a scris în anul 1848 și de atunci până astăzi s'a cântat cu orice prilej festiv și chiar și eu ca student am luat parte ca corist la cântarea acestui cântec și nimănu nu i-a trăznit prin minte să o cvalifice de agitație.

Dar senzul legii exclude, că prin cântări s'ar putea agita, pentru că numai prin chip, scris sau cu cuvântul se poate agita. (Ilaritate în dreapta).

Dați-mi voie mă rog, legea spune clar, căci eu vorbesc de legea însăși, după care agitație se comite numai prin chip, prin scris sau cu cuvântul. (Ilaritate și contraziceri).

E o tradiție aceasta, onorată Cameră! Un ce, care a trecut în patrimoniul psihic al poporului și dacă-l atingeți, atunci pacea de mult dorită, care mereu se accentuează aici, nu se va înfăptui. E drept, că sunt politicieni maghiari, cari afirmă și cred, că chestia naționalităților nu e decât o problemă administrativă. Dacă referințele în ale administrației se vor îmbunătăți și gravamentele vor fi delăturate, și chestia naționalităților va fi rezolvată.

Eu nu împărtășesc această părere, pentru că astăzi chestia naționalităților numai prin creierea unor instituții se poate rezolva, cari să asigure validitatea politică a popoarelor și dezvoltarea lor economică și culturală.

Recunosc, că dacă ar înceta pe teren administrativ plânsorile, cari conturbă buna înțelegere între naționalități și maghiari, s'ar putea pregăti terenul, ca în viitorul apropiat să se poată încerca și rezolvirea definitivă, cinstită a acestei chestiuni. Până atunci însă, onorată Cameră, până ce persecuțiile se repetă zilnic, și până ce autoritățile administrative lovesc pornind din diferite prețexțe cu sentințe nedrepte în cetățenii ținuturilor naționalităților, mai ales, ca astfel să-și câștige merite, este exclus, ca chestia naționalităților să poată fi delegată cu sânge rece și în bună pace.

Considerând deci cele spuse mai sus, mă asociez și eu la dorința, exprimată de antevorbitorul Györffy Gyula, de a sana în orice chip stările păcătoase din administrație, fie chiar prin statificarea acesteia. A susținea și mai departe referințele actuale, înseamnă, a proclama principiul: bellum omnium contra omnes —; prin asta nu s'ar asigura deloc înaintarea pacinică a țării și a popoarelor ei, din contra ar stânjeni și mai departe îndeosebi naționalitățile în progres, silindu-le să perziste în starea de defensivă, pentru a para nesfârșitele atacuri nemotivate, ba chiar în vădită contrazicere cu dispozițiile legilor.

Prima condiție a unui stat modern e, să se intereseze de toate acele instituții, cari sunt chemate să promoveze bunăstarea cetățenilor, și anume să aibă în vedere atât bunurile lor materiale cât și pe cele spirituale, fără deosebire de confesiune sau naționalitate.

Dacă statul a îndeplinit chemarea aceasta, atunci în mare parte a corâspuns datorințelor, ce le are ca stat față de cetățeni. Dacă însă în schimb vedem că d. ministru de interne nu e capabil să-și țină în frâu nici pe subalternii săi proprii, încât zi de zi trebuie să constatăm neîncetatele abuzuri ale funcționarilor administrativi, cari se poartă în modul cel mai brutal față de naționalități, călcând în picioare nu numai bunul simț dar chiar și legea a cărei sfințenie ei ar fi chemați să o păstreze, — atunci să nu vă mirați că nu putem avea absolut nici o încredere în guvernul actual.

O voce în centru: Cerem date pozitive!

V'am promis că o să vă servesc cu date din bielsug și o să-mi justific afirmațiunile aducând cazuri concrete, dar vă rog aveți puțină răbdare. Cred că nici d. deputat nu s'ar bucura dacă i-aș înșira acum, la timpul acesta înaintat, câteva zeci dacă nu sute de cazuri concrete. Voi avea altădată ocaziune să fac lucrul acesta. Dați-mi voie să vă declar încă astăzi, că partea cea mai mare a așa numitelor frecări naționaliste își au originea în ticăloșia sistemului administrativ. Autoritățile noastre, în ținuturile locuite de naționalități, proced în cazuri de transgresiuni de cele mai multeori ilegal, deoarece foarte adesea înșile inventează acele transgresiuni. Dacă de exemplu judelei comunal sau notarului nu-i place mutra cuiva sau s'a supărat din vre-o cauză pe cineva, atunci caută dinadins prilej să-i pună în cărcă vre-o transgresiune, după gradul supărării, mai mare ori mai mică. Și nici nu li-e greu să găsească prilejul căutat, căci se întâmplă de exemplu ca economul să fie împiedecat a-și scoate două zile de rând gunoii din grajd, și în cazul acesta notarul are drept — dacă vrea să uzeze, mai

corect să abuzeze de acest drept — să-l pedepsească.

Contele Batthyányi T. (întrerupe):

De asta nu vă puteți plânge numai d-voastră, naționalitățile. Aceleași lucruri s'au întâmplat și cu populația maghiară din Szekszárd:

Dr. T. Mihali (continuă): Conced că i-se face și poporului maghiar destulă nedreptate, însă e slabă mângâiere pentru noi asigurarea ce ni-o faceți, că nu numai naționalitățile sufăr, dar suferă și poporul maghiar; protestăm și în contra faptului acestuia și susținem, că noi luptăm pentru bunăstarea tuturor popoarelor din țară.

(Aprobări în stânga).

Și dacă d-voastră (48-istii din stânga. Nota trad.) sunteți convingși de ticăloșia administrației, mă mir atunci, de ce nu v'ați îngrijit când ați fost la putere, să se pună capăt abuzurilor administrative și să scăpați odată poporul de șicanele acestea nesfârșite.

Aici e vorba, on. cameră, de soarta păturilor de jos ale poporului. De multe ori ni-ați pus întrebarea, de ce chiar noi luptăm mai mult împotriva domniei feudale. Iată de ce!

Pentru că suntem deplin convingși, că în urma domniei feudale suferim cu toții deopotrivă, atât poporul d-voastră cât mai vârtos naționalitățile. Noi numai feudalilor le atribuim faptul, că s'a introdus în politică așa numitul șovinism maghiar și sub pretextul acestuia își apără ei interesele lor proprii, veacuri de rândul.

Cred sosit timpul, să împărtășim și masa mare a poporului cu drepturile ce i-se cuvin. Chiar de aceea am luat noi, în chestia reformei electorale, atitudinea pe care o cunoașteți: am cerut, atât în rescriptul ce am înaintat cât și în cuvântările rostite, să se introducă votul universal, direct, egal, secret și după comune. Am cerut, ca în chipul acesta să se democratizeze sistemul de guvernare, deoarece țara aceasta numai așa va avea viitor, dacă se vor largi drepturile poporului, dându-i-se masei largi a poporului influința cuvenită în guvernarea țării (Așa-i! în stânga extremă).

O voce (din dreapta): Asta-i trebuie lui Batthyányi!

Contele Batthyányi T.: Da, asta-mi trebuie! Să dăm drepturi poporului! Dacă și el (adecă Mihali N. tr.) cere acelaș lucru, de ce să nu fiu și eu aderentul largirii drepturilor! Ridicol! (Zgomot).

Președintele: Liniște, domnilor! Vă rog să ascultați pe orator!

Contele Lázár István: Atunci n'au să-l mai aleagă deputat pe Mihali!

Contele Batthyányi T.: Ai dreptate! Atunci n'au să-l mai aleagă! Are să cadă!

Dr. T. Mihali (continuă): Nu știu zău, pe cine vor alege atunci; eu lupt, aici, pentru apărarea drepturilor tuturor popoarelor țării și trebuie să constat cu regret, că partidul guvernamental, e cel mai mare adversar al votului obștesc, cu toate că foarte mulți dintre membrii lui au făcut alegătorilor promisiuni pozitive cu privire la sufragiu universal. Prima lor datorință ar fi deci să-și concentreze toate silințele pentru introducerea reformei dorite, care a fost doar pusă în vedere chiar și în mesagiul regal.

On. Cameră! Văd cu regret, că deși guvernul actual e aproape de doi ani în fruntea destinului țării, totuș nu ni-s'a dat încă să auzim o declarație hotărâtă cu privire la reforma aceasta de o importanță capitală pentru viitorul țării. Ce gânduri are guvernul, ce atitudine va lua în privința aceasta?

Constatăm, on. cameră, că îndeosebi partidele din opoziție desvoltă o acțiune energetică pentru introducerea numitei reforme, pe când membrii guvernului, chiar și acela, cari mai înainte erau aderentii votului universal, tac azi tăcerea peștelui.

On. cameră! Nu puteți aștepta, ca noi, partidul naționalităților să avem încredere în guvernul actual, pentru că acest guvern ni-a promis pace și a adus războiu; guvernul acesta a promis introducerea votului universal și democratizarea guvernării, iar pe de altă parte se bazează pe clasa feudalilor și tinde să escludă și pe mai departe masele poporului dela guvernare.

Cu toate acestea mai am o rugăminte către on. guvern, și în primul rând către d. ministru de interne. Dacă și acum, în ciasul din urmă, se mai amână introducerea reformei electorale și a altor reforme de importanță vitală pentru dezvoltarea pacinică a țării, cum ar fi unele legi și instituțiuni cari să asigure progresul cultural și economic al tuturor naționalităților, punând astfel capăt frecării-

lor desfășurate;— cel puțin până atunci să ia măsuri prin ordinațiuni ministeriale ca să înceteze odată nedreptățile și ilegalitățile organelor administrative.

În privința aceasta îmi iau voie să prezint următoarea motiune (citește):

Motiune: Să se îndrume guvernul de a propune un proiect de lege, prin care să se scoată de sub competența organelor administrative afacerile de transgresiuni și acestea să treacă în competența judecătorei. (Sgomot în dreapta).

Nu primesc bugetul.

Ministrul de justiție și d. dr. T. Mihali. Citim în „Világ”: „După ce și-a terminat discursul deputatul Teodor Mihali, ministrul de justiție Francisc Székely s'a sculat din fotoliul ministerial și ducându-se la Mihali l-a felicitat strângându-i mâna, cu toate că Mihali a înjurat aspru administrația și justiția, ceea ce ca român trebuie să concedem, că a avut destule și bazate cauze să o facă”.

Declarațiile lui Kristóffy. Ziarul „Gross Österreich” publică un interview cu fostul ministru Kristóffy, actual-șef al partidului țărănesc, care declară, că el duce lupta contra oligarhimei maghiare, compusă numai din câteva sute de familii, cari asupresc poporul și naționalitățile.

Kristóffy spune apoi, că votul universal va crea în Ungaria baze sănătoase. Cât pentru naționalități, ele nu prezintă nici un pericol; de îndată ce vor avea recunoscute toate drepturile lor, ele vor lucra în înțelegere cu ungurii pentru binele țării.

Ungurii vor pieri. Ziarul „Deutsches Volksblatt” din Viena analizând ultimul recensământ din Ungaria constată, că ungurii scad ca număr, confirmând astfel teoria sociologului Gumplovicz, că ungurii sunt meniți peirii.

Spargerea partidului poporal. Corifeii partidului poporal Rakovsky István, fostul vicepreședinte al camerei și canonicul Molnár János cari de mult se dușmăneau tacit, s'au certat acum câteva zile la un banchet al partidului. Ajungând chestiile interne ale partidului să fie tratate în publicitate, s'au desvâlit multe lucruri nu tocmai edificatoare. Se crede, că disolvarea partidului poporal va urma încurând.

Din Cameră. Ședința de ieri. Președintele, Návay Lajos, prezintă spre verificare mandatul lui Veszprémy István, ales zilele trecute în cercul Nádudvar. Citește apoi epistola lui Kabós Ferencz, prin care acesta renunță la demnitatea de vicepreședinte al Camerii. Cu deosebire partidele opoziționale, față de cari Kabós era mai conciliant decât Návay, își exprimă adâncile lor regrete pentru plecarea lui Kabós din scaunul prezidial.

Se continuă apoi discuția bugetului. Vorbește mai întâi Haydin Imre (guvernamental). Încearcă să răstoarne afirmațiile bine documentate ale dlui Mihali. Adevărilor, știute de o lume întreagă, nu le poate opune decât fraze lătărețe și fără de nici o legătură cu meritul chestiunii. Mihali — zice mamelucul guvernamental — înjură organele administrative, cari îndeplinesc cea mai frumoasă misiune la periferii, luptând în împrejurări foarte grele pentru a susține neștirbită ideea statului maghiar. Laudă și recunoștință li-se cuvine, iar nu hulă. (Bravo! Așa mai zicem și noi!) La urmă totuși e silit înțeleptul mameluc să recunoască, că da, sunt multe slăbiciuni în sânul slăvitei noastre administrații. Pentru sanarea acestor slăbiciuni propune staticizarea administrației. Patruzecișioptistii îl contrazic des și protestează în contra ideii de a le răpi comitatelor autonomia de veacuri.

Holló vorbește în contra staticizării administrației, dar excepționează sistemul viriliștilor.

Mai vorbesc Rakovsky István, Eitner, Szivák Imre și marele farsor politic Apponyi, care și de astă-dată s'a dovedit de meșter neîntrecut în în-

călcirea frazelor. Dreptate, echitate, spirit democratic, atmosferă sănătoasă în parlament și alte multe fraze sforăitoare au sunat din belșug de pe buzele sfătosului orator.

Ședința de azi. Îndată după deschiderea ședinței s'a procedat la alegerea noului vicepreședinte. A fost ales Iankovich Béla cu 143 de voturi din 162, câte s'au dat.

S'a continuat apoi discuția asupra proiectelor de reforme militare. La cuvântul Bolgár Ferencz, despre care se știe că a pregătit o mulțime de proiecte și memorande cu privire la dezvoltarea armatei. Accentuiază trebuința de a reforma armata în așa fel, ca pretențiile „națiunii” să fie pe terenul acesta deplin satisfăcute.

La sfârșitul ședinței interpelează Polónyi în afacerea de căsătorie a lui Burg Ferdinand, despre care s'a scris deja în ziarul nostru la timpul său.

O mică contrazicere

Ziarul „Românul” a pus în arhivă broșura canonicului dr. Karácsonyi János. Cu tot dreptul, fiindcă pamfletul în extenziune de 15 pagini, nici că e interesant.

Invechitele teorii Rösleriane nu atrag de loc în formă poporală; par prea mult poveste.

Și totuși povestea istorico-politică mi-a produs o desiluziune.

Aveam alte noțiuni despre povești. Știam, că timpul și spațiul n'au rol mare în poveste, dar totdeauna am admirat consecvența acțiunii, care cu sine însuși nu ajunge în contrazicere.

Și acum pot și eu pune credința mea în arhivă, căci pe pagina 7, a broșurei (o mie de vaiete etc.) cetesc literile tipărite: „Hiába hivatkozniak, (adecă românii) Béla király névtelen Jegyzőjére, mert művének az erdélyi románokról (oláhokról) szóló része csak 1280 körül készült és utólag toldták azt bele az 1200. év körül irt műbe”. Pentru Dumnezeu cum să facă așa ceva.

Dar, și dar mi-se pare, că terfelitul anonim vorbește despre români, ca și despre locuitorii părților ardelenice, pe care stânga extremă a ungarilor i-a învins și adus sub stăpânire maghiară. Așadar la 1200 cel puțin așa vorbește un scriitor ungar.

Pagina 13 (număr nenorocos), îmi spune pe larg, cum istoriograful Bonfini pentru prima oară îmbată lumea cu apă rece.

Bonfini scrie istoria Ungariei în curtea regelui Matia.

Observă asemănarea limbei latine cu cea română, pe semne din ziare, căci el, „aki soha sem látott igazi román (oláh)” afirmă cu ne mai pomenită cutezanță, că românii sunt descendenții romanilor aduși în Dacia de divul Traian.

Bonfini păcătuiește și lumea întreagă se înșală crezând bazaconii învățatului Bonfini.

De aici incurcătura mare.

Bonfini scrie la anul 1486, iar anonimul la 1280. Și totuși e Bonfini primul.

Și toate aceste sunt cuprinse într-o poveste scurtă abia 15 pagini în întregime, și autorul e academician maghiar, care combate pe valahi cu argumente specific maghiare, de exemplu că anul 1486 a fost mai înainte ca anul 1280.

Dar îmi aduc aminte, că în Ungaria toate s'au putință.

Amin.

Ip.

Noul ambasador al României la Viena. Din Viena se anunță: Maiestatea Sa regele a primit alaltăieri în audiență specială pe noul ambasador al României la Viena, pe d. Mavrocordat, care a prezentat regelui actele sale de acreditare.

Conflictul dintre Rusia și Persia. Ziarul „Frankfurter Zeitung” anunță din Teheran, că Rusia a cerut dela guvernul persan îndeplinirea până Marți a cererilor sale și formularea de scuze.

În caz contrar trupele rusești vor ocupa 3 orașe persane, Casoin, Abderabad și Palesch.

Agitația studenților italieni din Austria. Sâmbătă a avut loc la Viena o întrunire foarte frecventată a studenților italieni, în scopul de a discuta chestiunea universității italiene.

Raportorul a citit o scrisoare a deputaților italieni din Austria Malfatti și Conti, în care aceștia afirmă că președintele comisiei bugetare a declarat, că chestiunea universității va fi luată în discuție săptămâna viitoare imediat după votarea bugetului provizoriu.

S'a votat apoi următoarea rezoluțiune:

Adunarea studenților italieni invită pe deputații italieni, în cazul când guvernul ar voi să amâne din nou chestia universității, ca să impiedece prin obstrucțiune orice activitate parlamentară.

Revoluția din China. Azi s'a reîntors în China Sun-Jat-Sen urzitorul și conducătorul de fapt al revoluției.

El a trecut din America în Londra unde a stat zece zile, în care timp a conferat cu oamenii politici asupra chestiunilor politice și financiare ale Chinei. Intrarea lui Sun-Jat-Sen în China e de o însemnătate deosebită.

Dupăcum era de prevăzut — revoluționarii se îndreaptă acum și contra străinilor. Mulți suși străini au fost neșiși. Intervenția puterilor se așteaptă în fiecare moment fiind reclamată în mare parte de străini.

Japonia e pregătită să intre în China încă dela începutul revoluției: acum așteaptă numai un semn.

Revoluționarii înaintează spre Nanking în mare număr din patru părți.

Criza băncilor sătești din Bucovina

Ni-se cere publicarea următoarei scrisori:

Cernăuți, în 16/XI 1911.

M. St. d-le Director,

„Fruntașul bucovinean” Gh. Baltag publică în coloanele ziarului d-voastră sub titlul „Criza băncilor sătești din Bucovina” un nou articol, în care e vorba și de persoana mea.

Vă rog să binevoiți a tipări și întâmpinarea aceasta la cele scrise de numitul „frunțaș”.

D. Baltag scrie: „D. Gheorghe Tofan fost prieten și un aderent entuziasmat al lui Filimon, cu toate, că e în comitetul executiv al centralei băncilor sătești nu a stăruit să se puie cel puțin o cruce amintitoare pe mormântul părăsit al neobositului apostol țărănesc”. Cei ce nu cunosc faptele cum s'au petrecut, — și la judecata acestora speculează „frunțașul” Baltag, care n'are curajul să iscălească injuriile și insultele ce le publică — vor crede că Baltag spune adevărul. Lucrurile nu s'au petrecut așa. N'am fost „prieten” cu regretatul Filimon, deși aș fi dorit să fiu. Am lucrat alături de el numai într-o campanie electorală. Atunci ne-am cunoscut și ne-am apropiat, dar sbuciumul campaniei electorale nu ne-a îngăduit să legăm o prietenie bazată pe o cunoștință reciprocă mai adâncă. După alegeri ne-am întâlnit numai în treacăt. Am fost însă și sunt încă — ceea ce am mărturisit-o totdeauna — un aderent sincer al lui Filimon. De aceea la moartea lui am publicat în foiletonul ziarului „Cronica” din București, al cărui corespondent eram un articol în care am apreciat cu toată căldura și dragostea activitatea și personalitatea celui dispărut, articol care a aflat răsunet viu la toți cei ce l-au cunoscut și a fost reproduș de mai multe jurnale mari din regat. Mai târziu am scris un nou articol în revista „Junimea Literară” condusă de mine și de dr. Iancu Nistor (vezi anul III pag. 76 articolul: Mișcarea poporală din Bucovina — Grigori Filimon). Am făcut pe banii acestei reviste sârmane un clișeu și după acel clișeu un tablou mare care s'a vândut băncilor sătești. Am apărut la ori și ce ocaziune memoria și activitatea lui Filimon, dar nu m'am folosit de numele lui pentru răsbunări politice.

E adevărat, că n'am făcut în centrală propunerea ca să i-se ridice o cruce pe mormântul lui și n'am făcut-o deoarece știam că în centrală sunt și adversari de ai lui Filimon și s'ar fi putut foarte ușor întâmpla că în loc să-i cinstim memoria să-i discutăm slăbiciunile, „fatal legate de o mână de pământ”.

Dar dacă e această nestăruință a mea o crimă

Articolul unui general italian.

Milano. — Generalul Maninni publică în „Corriere della Sera“ un articol intitulat „E nevoie ca Italia să fie tare și acasă“, în care arată că termenul triplei alianțe se apropie de expirare și, fie că alianța se va reînnoi, fie că nu, Italia trebuie să se înarmeze bine, acum mai cu seamă, când situația generală e turburată și nu se știe ce va aduce ziua de mâine. Apoi chiar în cazul când războiul pe uscat cu Turcia s'ar prelungea, nu sunt excluse surprizele și deci înarmările se impun. Articolul deși e scris într'un ton moderat, e merit totuși să dea de gândit, căci arată că în Italia domnește o adâncă îngrijorare.

Un nou indiciu de pace.

Roma. — Amiralul Aubry a primit ordinul de a lăsa liberă trecerea vasului turcesc pe care se află principele moștenitor al Turciei.

Guvernul muntegrecan contra Italiei

Berlin. — Vossische Zeitung“ anunță din Cettinge, că un ziar oficios condamnă, într'un articol de fond, procedarea Italiei față de turci.

Critica aceasta provoacă mare senzație, date fiind apropiatele legături de rudenie dintre Curtea muntegrecană și Curtea italiană.

Luptele continuă.

Constantinopol. — Guvernul a hotărât să trimită un ofițer superior ca comandant al trupelor turcești din Tripolis.

Din Egipt au plecat 2000 de cămile cu proviziuni spre Tripolis.

La Salip turcii uniți cu arabii sub comanda lui Fetty-bey au pătruns în tranșeele italiene punând mâna pe patru mitralieze, 2 tunuri și sute de arme.

Italianii au evacuat tranșeele lăsând în urmă 100 de morți și un mare număr de prizonieri.

După ocuparea tranșeele de către turci, flota italiană a deschis focul și a silit pe turci și arabi să părăsească din nou tranșeele.

Pierderile turcilor și arabilor sunt foarte mari.

Excuse oontra italienilor în Algeria.

Paris. — La Alger s'a întâmplat ieri excuze provocate de indigeni împotriva italienilor.

Au avut loc grave ciocniri. Trei arabi au fost uciși. Numeroși arabi și italieni fură răniți.

Rezistența Turciei în Europa.

Constantinopol. — Poarta a dat însărcinare ambasadorilor ei să notifice puterilor că în urma zvonului despre o acțiune navală italiană, Poarta a luat toate măsurile militare de rezistență. Măsurile de apărare vor fi sporite de va fi nevoie în punctele amenințate ceea ce va aduce piedeci navigației internaționale.

Distrușgerea triplei-alianțe?

Milano. Ziarul „Avanti“ susține că într'adevăr Austria a opus un veto acțiunii Italiei în marea Egee și că prin acest veto, tripla-alianță a încetat de a mai exista.

Femeile pacifiste și războiul.

Paris. — Ziarul „Paris-Journal“ anunță că societatea pacifistă a femeilor voia să se adreseze reginei Italiei în scopul de a cere intervenția ei pentru terminarea războiului din Tripolis.

Femeile olandeze s'au adresat profesorului universitar De Gubernatis din Roma și l-au întrebat în ce mod adresa lor ar putea să parvie în mâinile reginei.

Profesorul de Gubernatis a telegrafiat în acea-

stă chestiune la Haga dar telegrama a fost sechestrată de autoritățile italiene.

Aniversarea nașterii reginei Margareta.

Roma. — Agentia Stefani anunță din Tripolis: Ieri întregă tabăra a serbat aniversarea nașterii reginei mamă Margareta. Dușmanul, cum ni-se anunța prin curierii noștri, au lăsat corturi, arme și munițiuni retrăgându-se șase kilometri în interiorul țării. Azi dimineată comandamentul militar a făcut o revistă minuțioasă asupra pozițiilor armatei noastre.

Instalarea noului protopop al Lipovei

Ieri, în ziua sfinților archangheli Mihail și Gavril, s'a făcut instalarea d-lui protopop *Fabritiu Manoila* în scaunul protopresbiteral al Lipovii. Instalarea a fost efectuată prin d. *Gheorghe Popovici* asesor consistorial, care în calitate de comisar consistorial condusese la timpul său și alegerea de protopop.

Scaunul protopesc al Lipovii era vacant acum aproape de 4 ani de zile și protopopiatul întreg doria fierbinte să-și primească odată pe noul șef, care să înceapă viața nouă în acest colț românesc.

Oamenii de bine au primit cu multă satisfacție și cu adevărată bucurie numirea d-lui *Fabritiu Manoila* de protopop al Lipovii. Această bucurie s'a remarcat la evidență la instalarea de ieri. Frumoasa biserică din Lipova era tixită de lume: preoți, învățători, aproape toți intelectualii din Lipova și popor foarte mult. Liturgia a fost celebrată de d. asesor consistorial *Gheorghe Popovici* cu asistența noului protopop *Fabritiu Manoila*, preoții din loc *Ioan Cimponeriu* și *Florian Roxin* și arhidiaconul dr. *Iustin Suciu*, profesor la teologia din Arad. Răspunsurile liturgice le-a cântat corul meseriașilor români din Lipova sub conducerea d-lui învățător *Iuliu Putici*. Corectitatea în executarea cântărilor din partea acestui cor a pus în uimire pe cei de față. D. învățător I. Putici la finea serviciului a fost felicitat din partea tuturor pentru instruirea atât de corectă și conducerea corului.

Instalarea noului protopop s'a făcut în cursul sfinteii liturghii cetindu-se actele referitoare ale consistorului și singhelia (actul de investitură) dată noului protopop din partea d-lui episcop Ioan I. Papp. Cu acest prilej noul protopresbiter a rostit predică foarte potrivită, în care a dat promisiunea solemnă că-și va pune întreg sufletul său și toate puterile sale pentru prosperarea intereselor bisericesti și naționale ale cercului, care i-s'a încredințat și în acest scop a cerut sprijinul tuturor fiilor săi sufletești. Discursul a fost primit cu mare însuflețire și vii aclamări.

După serviciul divin, noul protopop a primit la casa sa felicitările preoției și învățătoriei din tract, ale corporațiilor parohiale și comunale din Lipova și a celor mai mulți fruntași din localitate, cari cu toții au ținut să-l asigure pe noul protopresbiter de întreg sprijinul lor. A făcut foarte bună impresie faptul, că d. avocat dr. *Aurel Cioban*, capul partidului contrar la alegerea de protopresbiter, acum s'a prezentat și (lănsul) la noul protopop asigurându-l de stima ce-i poartă și promițând și din partea sa și a tuturor amicilor săi sprijin și conlucrarea pentru promovarea binelui obștesc al tractului. Noul protopop a răspuns tuturor cu iubire și cu blândea.

La orele 1 d. am. s'a dat în restaurantul hotelului „Arhiducele Iosif“ un mare banquet, la care au luat parte peste 100 de persoane. Banchetul a decurs în cea mai perfectă ordine, însuflețire și armonie. S'au ținut toastele obicinuite pentru P. S. Sa părintele Episcop (prin d. Gh. Popovici), pentru comisarul consistorial (prin d. I. Cimponeriu), pentru noul protopop (prin d. I. Tuducescu), pentru sinodul protopopesc, pentru protopopul Pr. Givulescu din Radna și a.

Astfel s'a terminat instalarea părintelui protopop *Fabritiu Manoila* în Lipova spre bucuria tuturor oamenilor de bine, cari cu drept cuvânt așteaptă dela noul protopresbiter regenerarea tractului Lipovei.

INFORMAȚIUNI

Arad, 22 noemvrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul metenrologic anunță scădere în temperatură la nordvest, pe alocurea ploii.

Prognostic telegrafic: la nord frig. la sud vreme moderată, pe alolurea ploii.

Temperatura la amiază a fost de 15.4 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klg.)

Grâu pe aprilie	Cor. 11.78
„ „ maiu	„ —
Secară pe aprilie	10.23
Cucuruz pe maiu	8.45
Cucuruz pe Iulie	8.50
Ovăs pe aprilie	9.76

Apoteoza științei

La congresul internațional al moniștilor ținut în Hamburg, la care au luat parte savanți și bărbați de știință specialiști din toată lumea, marele ehimician și apostol al științei moderne, profesorul *Wilhelm Ostwald* a rostit un discurs epocal, făcând apoteoza și diagnoza științei moderne.

Ostwald, fanaticul propagator al credințelor noi, concretizate și cristalizate din rezultatele științei, a făcut cu acest prilej enunțaiuni prea emfatice și mărturisiri, cari ne vădesc, că oricât de nalt este prestigiul acestui savant, nu poate fi scutit de greșeala omenească, ce a combătut-o însuși savantul mai mult, de unilateralitate.

La începutul discursului a definit importanța științei în termeni prea riscați.

„Tot ce concretizează omenirea în aspirații, speranțe, țeluri și idealuri prin concepția lui Dumnezeu, — știința ni le realizează“.

Știința își trăiește viața ei proprie, independentă — spune Ostwald. În stadiul ei de astăzi se aseamănă unui organism viu și complex, ale cărui celule sunt savanții. Aceste celule au menire importantă, unele mai mult, altele mai puțin, dar nici una nu este atât de mare și importantă, încât nimicindu-se, toată știința să se prăbușească. Pentru că știința sălășluște nu numai în capetele omenești, ea e eternizată în cărți. Numai o catastrofă mondială, prăbușirea pământului și a omenirii, ar putea avea ca urmare ștergerea științei. Această ființare a științei e cu atât mai solidă și mai dăruitoare, cu cât e mai internațională, o comoară comună a omenirii. Știința nu are o notă particulară, pământenească ca și arta, care trebuie să ție cont de însușirile speciale ale raselor și ale popoarelor.

Iată o părțică din discursul lui Ostwald, în care a apoteizat știința. Oricât de frumoase și sublime par a fi aceste combinații fanteziste, totuși trebuie să mărturisim, că Ostwald mai mare serviciu a făcut omenirii și științei, ca cercetător specialist în științele exacte, decât ca filosof diletant.

Pentru că oricât de însuflețiti ar fi savanții pentru știință, ea a fost, este și va fi numai utilă, menită să precipite evoluția și oricât de genial ni se desemnează conturile vieții din viitor, al cărui fundament îl va alcătui știința, ea nici când nu va putea înlocui — revelația.

Cordae.

Vizitațiunile canonice, pe cari P. Sa episcopul Ioan I. Papp. le-a făcut în protopopiatul Butenilor, au decurs cu o solemnitate splendidă. Peste tot locul P. Sale i-s'au făcut primiri foarte frumoase și impunătoare. Raport amănunțit vom da în numărul viitor al ziarului nostru.

Solemnitatea dela Cotroceni. Dela războiul din 1877 armata noastră n'a mai sărbătorit distribuarea decorațiunii „Virtutea militară“ la un grup de ofițeri.

Solemnitatea dela Cotroceni a fost prin urmare extrem de interesantă pentru armata noastră.

Au luat parte la solemnitate câte o secție din batalionul de cai ferate, batalionul de pioneri, regimentul 10 artilerie și escadronul 9 roșiori cu muzica batalionului de pioneri în frunte.

Pe câmp se mai aflau o mulțime de curioși și ofițeri din diferite arme.

La orele 4 p. m. au venit pe câmp d-nii generali Boteanu, inspectorul general al genului; Aslan, comandantul infanteriei și Coandă.

După vre-o câteva minute a venit și d. ministru N. Filipescu, însoțit de d. general N. Popovici, secretar general al ministerului de războiu. Ofițerii și trupele erau în mare ținută.

D-nii locot. Zorileanu și sub-locot. Constantin Druțu, împiedecați de boală lipseau dela solemnitate.

Se cercă

un candidat de avocat

într-o cancelarie advocațională din provincă.
A se adresa administrației „Românului”.

Caut

un candidat de avocat

cu praxă bună pe 1 Decembrie. Condiții foarte favorabile.

Dr. Alexandru Morariu,
advocat Ibașfalău (Erzsébetváros).

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, croitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrisului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DANIEL

intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului preoim și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

ASSAEL

Telef: 835

IACOB și FIUL

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare, instrumente și mașini agricole. Lifturi de povară. — Planuri și preliminară gratuit.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări

: în branșa aceasta. :

Face și execută planuri

de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijlocște mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpad-tér Nr. 5.

.: Telefon Nr. 671. .:

PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET**LEONH. SCHULZ**

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

GEL MAI MARE DEPOSIT DE
MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII
PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER

No. 11 și 16.

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III.19.

Desfacere de prăvălie!!!

Marfa din magazinul meu voi vinde-o

cu prețuri foarte reduse.

Desfacere autorizată s'a început de câteva zile.

In săptămâna asta se vinde:

mănuși de pieleglacé pentru dame, specimene fine, negre, albe și colorate.

Părechea **75** cr.

Stofe pentru costume și haine

negre și în toate colorile.

HOFFMAN SÁNDOR

A R A D, (Palatul teatrului).

Pânze și șifonuri

Confecție pentru dame și fete. — Covoare, perdele, plapome, blănării.

Se vând

cu prețuri uimitoare de ieftine, până ce se va desface asortimentul

Flanele tenis fine în preț de 25 cr. Flanele de dame în toate colorile.

Rog priviți galantarele mele!!

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în culoare galbină și neagră cu 16 coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.
Arad, piața Andrásy Nr. 20.

Comandele din provincă se execută încă în aceeași zi.

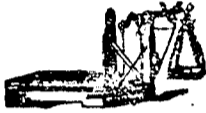
25 (11)

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant și cu prețuri moderate orice fel de lucrări în bransa de lăcătușie precum: ferăriile la clădiri, zăbrele la morminte și pregătiri și reparaturi solide de cântare. Cu preliminare de spese servește gratuit.

:: Contând la binevoitorul sprijin, rămân ::

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PÈ ACTII ÎN TIMIȘOARA.

Centrala: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér Nrul 1 (Palatul Mocsonyi).

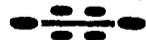
Filialele: :: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Delta. ::

Capital propriu 1,500.000 cor. Depuneri 5,000.000 cor.

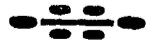
Telefon: Centrala, Direcțiunea: Nrul 510. :: Contabilitatea: Nrul 1149.

„ Filiala Buziaș Nrul 10. Filiala Recaș Nrul 14. Filiala Ciacova Nrul 16. Filiala Delta Nrul 26.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administreează depuneri cu case de economizare.

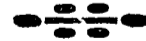

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese, fără nici o detragere.

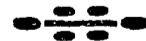

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

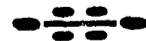
Depuneri până la 10.000 cor., după starea casei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire ipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi ipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.